

19. Sydorov A. Rossyiskoe dorevoliutsyonnoe esperanto-dvyzhenye: uspekhy y dostyzheniya / A. Sydorov // Sklianka chasu. – 2012. – № 64. – S. 144–156.
20. Snezhko D. O kursovoi rabote / D. Snezhko // Biulleten Tsentralnoho Komyteta Soiuzu Esperantystov Sovetskykh Stran (SЭSS). – 1923. – № 5. – S. 5.
21. Sukhomlynska O. V. Mizhnarodni zv'iazky pedahohiv Ukrainy u 20-kh – na pochatku 30-kh rr. / O. V. Sukhomlynska // Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. – 1991. – № 10. – S. 52–57.
22. Ukazatel esperantskoi lyteratury // Biulleten Tsentralnoho Komyteta Soiuzu Esperantystov Sovetskykh Stran (SЭSS). – 1927. – № 1–2. – S. 15–16.
23. Khronyka // Biulleten Tsentralnoho Komyteta Soiuzu Esperantystov Sovetskykh Stran (SЭSS). – 1923. – № 7. – S. 8–12.
24. Shteinberh P. Cheho ne dostae v nashei uchebnoi lyterature / P. Shteinberh // Mezhdunarodnyi yazyk. – 1933. – № 4. – S. 106–107.
25. Esperanto na sluzhbe rabochei pressy // Mezhdunarodnyi yazyk. – 1925. – № 1 (27). – S. 15.
26. Esperanto-loto. Yz opyta yunykh esperantystov Homelia // Mezhdunarodnyi yazyk. – 1935. – № 1. – S. 20.
27. Malikov D. P. Voronejh / D. P. Malikov // Zhurnal uchashchykh (La unua lumero de Esperanto en Voronejh). – 1910. – № 1. – S. 1.
28. R. M. Nova ĵurnalo de Voroneĵaj gimnazianoj / R. M. // La Ondo de Esperanto. – 1910. – № 8. – S. 8.
29. Radvan-Ripinski E. Esperanto en Ruslando / E. Radvan-Ripinski // Ruslanda Esperantisto. – 1907. – № 7. – S. 3–4.

Юлия Клименко. МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ЭСПЕРАНТИСТОВ: К ИСТОРИИ ВОПРОСА. В статье отражена история становления, развития и методическое обеспечение просветительской деятельности отечественных эсперантистов в конце XIX – 30-х годах XX века. Эсперанто – международный язык, созданный польским врачом и полиглотом Людовиком Лазарем Заменгофом в 1887 г. на основе распространенных европейских языков, интернациональной лексики. Используется эсперанто в международном общении, имеет целью создание прямых и равных возможностей для каждого человека в международных отношениях.

Образовательно-просветительская деятельность эсперантистов в различных организационных формах (эсперанто-курсы, кружки, лекции, доклады, консультации школы, техникумы, высшие учебные заведения и другие педагогические формы), имела целью, прежде всего – повсеместное распространение эсперанто как средства международной связи.

Значительную роль для развития социально-педагогического потенциала эсперанто как социокультурного явления в Украине имела педагогическая эсперанто-периодика, становление и развитие которой приходится на период 20 – 30-х гг. XX в. В исследуемый период к системе педагогической журналистики вошли четыре периодические издания на международном языке. Важное значение для развития эсперанто-образования имела школьная журналистика – периодические издания для детей и учащейся молодежи.

Важным направлением развития эсперанто-движения в исследуемый период была издательская деятельность. Инициатором литературы на языке эсперанто был сам создатель международного языка. Писатели, поэты, лингвисты, лексикографы, литературные критики различных национальностей внесли свой вклад в развитие эсперанто, в создание ею международной литературы. Открывались книжные магазины, продававшие литературу и учебники и словари эсперанто. Своего рода золотым запасом и казной, гарантирует каждому эсперантистов бесплатный доступ и получение знаний языка и общеобразовательных, были библиотеки при обществах эсперантистов.

Ключевые слова: эсперанто, международный язык, эсперанто-движение, эсперантисты, образовательно-просветительская деятельность, методическое обеспечение.

Julia Klimenko. METHODOICAL SUPPORT LOCAL OUTREACH ESPERANTO: HISTORY QUESTION. Esperanto – the international language created by Polish doctor and polyglot Louis Lazarus Zamenhof in 1887 on the basis of common European languages, international vocabulary. It is used Esperanto in international communication, aimed at creating direct and equal opportunities for everyone in the international relations.

УДК 373.3.2:165.742

Анна Лякішева, Ангеліна Баховська

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

У статті висвітлюються питання щодо гуманізації навчально-виховного процесу в початковій школі. Акцентовано увагу на основних сучасних концепціях гуманного виховання підростаючого покоління. Розкрито

прийоми для роботи з дітьми з позиції вибудовування гуманного підходу до організації навчально-виховного процесу в початковій школі.

Ключові слова: гуманізм, гуманність, гуманізація, гуманізація освіти, «гуманна педагогіка», спілкування.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Трансформаційні процеси, що відбуваються в освіті України від початкової до вищої школи згідно з національним і загальнолюдським аксіологічним спрямуванням, виявили гостру потребу в подальшому розвитку її гуманізації. Найбільш ефективним засобом гуманізації, як свідчать сучасні інтеграційні освітньо-виховні тенденції, є формування особистісно-орієнтованих відносин учителя й учнів у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи першого ступеня як основи системи національної освіти.

Відомо, що на процес розвитку людини – формування її як єдиного індивідуального цілого, в значній мірі впливають конкретно-історичні умови суспільного життя. А сам цей процес розвитку реалізовується в ході різних видів діяльності і, в першу чергу, в спілкуванні. Якщо спілкування з оточуючими повноцінне, діти швидко розвиваються, засвоюють знання дорослих. Причому, чим ширше коло спілкування, тим багатше формується особистість.

Реалізація концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (О. Сухомлинська та ін.), як і концепції гуманізації і гуманітаризації освіти (С. Гончаренко і Ю. Мальований), також потребує вчителя, спроможного утверджувати гуманістичну мораль, готувати вихованців до самостійного життєвого вибору на основі гуманістичних цінностей, формувати у них толерантне ставлення до інших культур, відповідальності за свої дії.

Молодший шкільний вік найоптимальніший для становлення всього комплексу ціннісно-гуманних взаємин, зокрема особистісно-орієнтованих відносин учителя й учнів, розвитку індивідуальних можливостей і соціальних потреб дітей, їхнього духовно-морального сходження, від чого залежить ефективність виховання на інших етапах вікової періодизації школярів. Проте, за даними проведеного нами пілотажного дослідження (методика І. Мар'єнка), близько 60% відносин учителів і учнів у виховному процесі загальноосвітньої школи першого ступеня продовжують характеризуватися авторитарністю, що гальмує процеси гуманізації всіх типів навчально-виховних закладів і реформування освіти в цілому.

Як альтернативу авторитарному стилю педагогічного керівництва вчителя, сприйнято ідеї педагогіки співробітництва, організації навчання на особистісно-гуманній основі спілкування з учнями. Сутність цих ідей полягає у створенні комунікативного забезпечення навчання шляхом встановлення контакту з учнями, ведення з ними діалогу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічного спілкування як взаємодії вчителя і учнів інтенсивно і плідно розвивається в працях А. Бодалева, І. Зімней, В. Кан-Каліка, С. Кондратьєвой, О. Леонтьєва і інших. Проте у більшості робіт з педагогічного спілкування в основному досліджуються питання, що належать до сфери «виховних взаємодій», спрямованих на формування особистості учнів. Процес засвоєння знань при цьому, як справедливо підкреслив В.Л. Ляудіс, «постає все це в системі взаємодії суб'єкта з об'єктом», тобто розглядається з традиційної позиції, коли учень орієнтується на одне лише пасивне сприймання інформації. Проте зрозуміло, що змістова взаємодія вчителя і учнів, яка є основою дидактичного спілкування, займає важливе місце в загальній структурі педагогічної діяльності. Це пов'язано, по-перше, із значною питомою вагою такої взаємодії, оскільки в основному вчитель і учень спілкуються на уроці, а по-друге, з тим якісним значенням, яке має урок в цілеспрямованому формуванні особистості.

Акцентуючи увагу на змістовій взаємодії вчителя і учнів – так званому дидактичному спілкуванні, – зазначимо, що над деякими аспектами цієї проблеми працювали Е. Страчар, Б. Ананьєв, Якуш Корчак. Вони неодноразово підкреслювали, що сама взаємодія на уроці (за термінологією Б. Ананьєва – «взаємоспілкування») буде суттєво змінюватись залежно від мети і завдань, типу уроку.

Проблеми розвитку спілкування дітей і дорослих, та їх вплив на особистість дитини досліджували О. Запорожець, Л. Виготський, М. Леонтьєв, М. Лісіна. Мотиваційну сферу

спілкування дітей вивчали А. Рузська, В. Котирло, Л. Проколієнко. Діалог як засіб ціннісно-особистісного спільного буття були в центрі уваги М. Бахтіна, В. Біблера, М. Бубера. Дослідженнями В. Кан-Калика, Г. Щукіної, Л. Петровської встановлено, що для повноцінного спілкування людина повинна володіти цілим рядом умінь.

Метою статті є висвітлення проблеми гуманізації навчального спілкування на уроках у початковій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення шлях до демократичної, цивілізованої держави обумовлений переважно формуванням соціально-комунікативної активності особистості, її свідомості та самосвідомості, реалізацією її творчого потенціалу. У цьому випадку завдання кожного вчителя полягає в тому, щоб допомогти кожному учню навчитися жити в цьому великому і такому неосяжному світі.

Для початку з'ясуємо сутність основних категорій статті. Гуманізм у перекладі з латинської означає людський, людяний. В українському педагогічному словнику гуманізм трактується як "система ідей, поглядів на людину як найвищу цінність" [4, с. 76].

У психологічному словнику поняття «гуманність» визначається як «обумовлена моральними нормами і цінностями система установок особистості на соціальні об'єкти (людину, групу, живу істоту), яка представлена у свідомості переживаннями жалю й співраді ... реалізується у спілкуванні й діяльності в аспектах сприяння, співучасті, допомоги» [7, с. 21].

Гуманізація будь-якої сфери суспільного життя вимагає поширення та утвердження гуманістичних принципів, які, у свою чергу, зорієнтовані на виховання ставлення до людей, сповненого любові, турботи про людське благо, поваги до людської гідності. Виходячи з цього, сучасні дослідники пропонують під «гуманізацією школи» розуміти зміну змісту освіти, збільшення в ньому долі гуманітарних знань і цінностей загальнолюдської культури в цілому; демократизацію педагогічного спілкування, створення в кожному навчальному закладі належного морально-педагогічного клімату; звернення до мотиваційно-споживчої сфери дитини.

Гуманізація освіти – це центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі людинотворчої функції. Гуманізація освіти означає повагу школи й педагогів до особистості дитини, довіру до неї, прийняття її особистісних цілей, запитів і інтересів; створення максимально сприятливих умов для розкриття й розвитку здібностей і обдарувань дитини, для її повноцінного життя на кожному із вікових етапів, для її самовизначення [4, с.76].

Поняття «гуманна педагогіка» можна визначити як зміст та організацію навчального процесу на основі особистісно-орієнтованого підходу до учня з утвердженням його в ролі активного, свідомого, рівноправного учасника навчально-виховного процесу, у якому його особистість розвивається з урахуванням індивідуальних здібностей [10].

Центром уваги гуманної педагогіки стає унікальна цілісна особистість, здатна до творчості та максимальної реалізації своїх можливостей, орієнтована на моральні цінності та духовну домінанту (з огляду священних писань).

За аксіологічну основу гуманна педагогіка бере духовність людини – ставлення до «Я» як до самоцінності.

Визначальними аспектами гуманної педагогіки є:

- творча свобода;
- пріоритет духовного в розумінні людини та світу;
- морально-ціннісна домінанта світогляду;
- відмова від імперативної форми навчання.

В. Сухомлинський писав, що влада педагога над особистістю учня дуже велика, і вона має бути мудрою. Він розповідав про одного вчителя, який насолоджувався своєю владою. У результаті одні діти були зламані, інші ставали грубими, залишаючись незламними. І всі разом дружно не любили вчителя.

У психологічній літературі поняття "спілкування" трактується по-різному: як особливий вид діяльності, як специфічна соціальна форма інформаційного зв'язку; як форма

взаємодії суб'єктів; як самостійна й зведена до діяльності категорія; як процес міжособистісної взаємодії; як обмін думками, почуттями й переживаннями; як суттєвий аспект людської діяльності; як реальність людських стосунків, що передбачає будь-які форми спільної діяльності людей [8, с. 324]. Таким чином, ми бачимо, що спілкування тісно пов'язане із тим чи іншим видом діяльності, адже діяльність дає змогу виявлятися спілкуванню, та й саме спілкування проявляється через діяльність. Нас, передусім, цікавить навчальна діяльність як провідна діяльність у молодшому шкільному віці та важлива для інших вікових періодів, яка не може існувати без спілкування.

Гуманізацію навчального спілкування будемо розглядати з погляду утвердження людської гідності людини, уваги та поваги до неї, необхідності використання механізмів перцепції, тобто механізмів сприймання і розуміння людьми один одного.

Спілкування на занятті є основою для стимулювання навчальної праці, але воно не може орієнтуватися на абстрактного учасника навчально-виховного процесу, а має враховувати актуальні потреби, відповідно до вікових особливостей, відповідати індивідуальним особливостям конкретної слухачької аудиторії.

На думку Ш. Амонашвілі, виховувати дитину гуманно – це створювати найкращі умови для її цілеспрямованого особистісного, соціального і педагогічно значущого розвитку, виховання, збагачення знаннями і досвідом та керування цим процесом, урахуовуючи позиції самої дитини, її інтереси.

На сучасному етапі школа має виховувати творчу особистість, упевнену у своїх силах, здатну до саморозвитку, самовиховання та самоосвіти. Для здійснення цього завдання вчитель повинен бути не тільки носієм інформації, але й педагогом, психологом, здатним здійснювати адекватну психологічну підтримку і корекцію особистості, яка формується в такий непростий період розвитку суспільства.

Педагог має формувати в учнів упевненість, що вони самі здатні керувати своїм життям, допомогти навчитися приймати рішення, розвинути в собі сильні риси характеру, справлятися зі стресами. Усе це і є підґрунтям розвитку сучасної творчої людини, здатної самореалізуватися в сучасному світі.

А отже метою діяльності сучасних педагогів має стати пошук і створення системи методів та форм роботи, що формують в учнів здатність самостійно отримувати знання і, головне, мати бажання застосовувати отримані знання у своєму житті.

Розвивальна предметна країна дитинства – це система умов, що забезпечують повноту розвитку діяльності дитини та її особистості. Сучасній дитині необхідна багатогранність можливостей, що вплине на розвиток її творчих здібностей, предметне середовище діяльності, яке втілюватиме в собі цілі та цінності її розвитку. Предметне середовище дитинства має надати дитині умови для творчого духовного розвитку, можливість отримувати з нього інформацію [5].

Предметно-розвивальне середовище в початковій школі має вибудовуватися відповідно до певних правил:

- 1) розвивальний характер (урахування індивідуальних здібностей дітей);
- 2) необхідний рівень інформативності середовища (стабільність та динамічність);
- 3) варіативність;
- 4) відповідність принципу функціонального комфорту.

Окрім відповідних зовнішніх умов, перед педагогічною наукою стоїть проблема щодо підвищення зацікавленості учнів. Однією з причин втрати зацікавленості – проведення уроків традиційними методами навчання.

Поняття Урок є базовим для гуманно-особистісної педагогіки. Його зміст нам відкривається через пошук його первісного значення. Якщо прийняти, що слово це складається з двох доданків – У + РОК, то отримаємо наступне розшифрування. «У» в даному випадку буде еквівалентним санскритського УРА, що означає Світло. А РОК слід розуміти як Долю, котра складається, зароджується саме тепер. Таким чином, первісна семантика слова УРОК містить у собі наступний значеннєвий зміст: Світло Долі, Життя Долі, Первісний Божественний початок Долі; Доля, що зароджується (складається, сходить)

через Світло, через Логос (Слово), через Життя, через Любов. Поняття Світло містить у собі також значення синтезу духовності та знань [2, с.64].

Це визначення семантичної основи поняття Урок підводить до висновку, що в школі на основі гуманізму УРОК є найважливішою, провідною формою процесу творення долі дітей; у ньому акумулюється життя Дитини, життя дітей, і збагачується вона Світлом духовності та знань.

У гуманній школі урок не є основною формою організації процесу навчання, як це прийнято в традиційній педагогіці. Урок є акумулятором життя дітей, він є саме життя дітей.

У роботі з учнями початкових класів на основі гуманізації навчально-вихованого процесу варто надавати перевагу активним методам навчання, здійснювати діалог із учнями, пропонувати різні форми самостійної, ігрової і творчої роботи. Значну увагу слід також приділяти визначенню форм взаємодії вчителя й учнів, батьків і учнів та добору таких методів роботи, які сприяють формуванню й розвитку в учнів логічного мислення, бажання вчитися. При викладанні нового матеріалу слід створювати на уроках ситуації успіху, використовувати різнорівневі вправи і тестові завдання тощо.

Звичайно ж, слід також використовувати на уроках інтерактивну модель навчання і відповідні методи. Під час їх використання дітям створюються комфортні умови для пізнання, коли кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. У цьому процесі відбувається активна взаємодія всіх учнів. Адже таке навчання є і співнавчанням, і взаємонавчанням (колективне, групове, навчання у співпраці).

Педагог має створити в класі емоційно-позитивну атмосферу, допомогти кожній дитині не розчаруватися в навчанні, підтримувати та розвивати впевненість в собі. І при цьому виховувати в учнів відповідальність перед колективом за власні успіхи й успіхи колективу, навчити їх радіти досягненням інших дітей. Велике значення в утвердженні успіхів особистості мають цікаві виховні заходи, родинні свята.

Класний керівник зобов'язаний глибоко вивчити можливості кожного учня й зміцнювати його впевненість у власних силах. Справжній педагог має стверджувати в дитині впевненість у тому, що її помилки, а тим більше невдачі в навчанні мають бути не лише поодинокими, а й головне – завжди подоланими [9].

Ш. О. Амонашвілі зазначає, що для вибудовування гуманного підходу до організації навчально-виховного процесу в початковій школі наголошують на необхідності застосовувати наступні прийоми в роботі з дітьми [1, с. 185]:

1. Прийом домальовування. Накладання фарб на полотні для майбутнього. Домальовуючи інших, учитель домальовує і себе.

2. Прийом нашіптування. Якщо один учень сказав уголос відповідь, то завдання вже перестало існувати для інших. Тому кожному треба дати можливість розв'язати його. Нашіптування «тримає» завдання для всіх. Воно дає змогу бути вчителем не для всіх, а для кожного.

3. Учні – співавтори підручників математики, мови, читання... Дітей варто спонукати вклеювати свої завдання в підручник, свої вірші в читанку, робити свої книжечки з творами, малюнками, завданнями.

4. Підмічати зміни настрою дитини, бути не байдужим до її думок, почуттів, бажань. Формувати найкращі психологічні сторони дитини.

5. Формування довіри дитини до вчителя. Завжди слід бути уважним до дитини. Не скупитися на компліменти.

6. Оціночні судження. Емоції вчителя. Радіти тому, що виконала дитина, не бути байдужим: дивуватися, сміятися, роздивлятися, захоплюватися, а можливо обурюватися, хмуритися, сумувати.

7. Присідати до дитини. Учителю необхідно, щоб дитина була вища за нього, а не навпаки.

8. Подяка. Потиск руки, аплодування, слова вдячності – такі дії вчителя діти чекають, особливо, коли люблять його.

9. Дні народження дітей. Якщо день народження влітку, можна перенести. Побажання в день народження, але не загальні фрази, а слова, які ви хочете сказати тільки їй (йому).

10. Години прийому з особистих питань. Дати можливість дитині поділитися своїми думками, переживаннями, почуттями.

11. Фізкультхвилинки. Коли ви відчуваєте, що діти втомилися, попросіть їх опустити голови на парти. Можна щось розповідати, або давати цікаві завдання. Хто знає, хай підніме руку. А ви легенько торкніться її (це свого роду оцінка вчителя).

12. Домашнє завдання можуть придумувати самі діти.

Щоб школа для учня стала Школою Радості, Школою Життя, психологічною основою спілкування, у такій школі має бути постійне вивчення особистості дитини, розуміння мотивів її поведінки. Не менш важливим є усвідомлене прагнення вчителя до оволодіння все більш тонкими засобами впливу, незмінний такт, різноманітність і обґрунтованість способів заохочення й корекції поведінки дітей. Усі засоби педагогічного спілкування (слово, інтонація, міміка, практичні дії) в сукупності мають забезпечити емоційний комфорт учня, задоволення від напружених розумових і практичних зусиль. На уроці ніхто не повинен відчувати себе обділеним увагою вчителя. Щоденно спілкуючись із дітьми, учитель зобов'язаний знайти можливість, щоб кожна дитина змогла відповісти йому кілька разів, щоб вона отримала підтримку своїх зусиль словом, поглядом чи дотиком. Інакше поступово зростає відхилення дитини від учителя, народжується замкненість, невпевненість у своїх силах і невдоволення навчанням. Тому необхідно, переконані педагоги-гуманісти, спеціально продумувати, як розширювати і збагачувати взаємодію вчителя з дітьми й учнів одне з одним.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, які б умови не визначалися для якісного та перспективного оновлення світу освіти, основа полягатиме в зміні парадигми педагогічної свідомості: якщо свідомість учителя стане на шлях високої духовності як визначальний постулат, то поступово відбудеться переорієнтація на нові цінності освіти, на цінності гуманної педагогіки.

Джерела та література

1. Амонашвили Ш. А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса / Ш. А. Амонашвили. – Минск : Изд-во Университетское, 1990. – 560 с.
2. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике / Ш. А. Амонашвили. – М. : ИД Ш. Амонашвили, 1996. – 494 с.
3. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. 3-є вид., допов. – К., 2001. – 608 с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Кн.1: соціальна психологія особистості і спілкування. / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 576 с.
7. Психологія: словник / За ред. А. В. Петровського, М. Г. Ярошевського. – М, 1990. – С. 21.
8. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Кн.1: соціальна психологія особистості і спілкування. / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 576 с.
9. Фарина С. Європейський гуманістичний ідеал та його вплив на розвиток педагогічної думки в Україні у XVII ст. / С. Фарина // Вища школа. – 2007. – № 5. – С. 64–74.
10. Штайнер. – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 2007. – 224 с. (Антология гуманной педагогики).

References

1. Amonashvy`ly` Sh. A. Ly`chnostno-gumannaya osnova pedagogy`cheskogo processa / Sh. A. Amonashvy`ly`. – My`nsk : Y`zd-vo Uny`versy`tetskoe, 1990. – 560 s.
2. Amonashvy`ly` Sh. A. Razmyshleny`ya o gumannoy pedagogy`ke / Sh. A. Amonashvy`ly`. – M. : Y`D Sh. Amonashvy`ly`, 1996. – 494 s.
3. Vely`ky`j tлумachny`j slovny`k ukrayins`koyi movy` / Uklad. V.T. Busel. – K.; Irpin`: VTF «Perun», 2007. – 1736 s.
4. Goncharenko S. Ukrayins`ky`j pedagogichny`j slovny`k. / S. Goncharenko. – K. : Ly`bid`, 1997. – 376 s.
5. Mojseyuk N. Ye. Pedagogika : navch. posib. / N. Ye. Mojseyuk. 3-ye vy`d., dopov. – K., 2001. – 608 s.
6. Orban-Lembry`k L.E. Social`na psy`xologiya : pidruchny`k : u 2 kn. Kn.1: social`na psy`xologiya osoby`stosti i spilkuvannya. / L.E. Orban-Lembry`k. – K. : Ly`bid`, 2004. – 576 s.
7. Psy`xologiya: slovny`k / Za red. A. V. Petrovs`kogo, M. G. Yaroshev`s`kogo. – M, 1990. – S. 21.
8. Orban-Lembry`k L.E. Social`na psy`xologiya : pidruchny`k : u 2 kn. Kn.1: social`na psy`xologiya osoby`stosti i spilkuvannya. / L.E. Orban-Lembry`k. – K. : Ly`bid`, 2004. – 576 s.

9. Fary`na S. Yevropejs`ky`j gumanisty`chny`j ideal ta jogo vply`v na rozvy`tok pedagogichnoyi dumky` v Ukraini u XVII st. / S. Fary`na // Vy`shha shkola. – 2007. – # 5. – S. 64–74.
10. Shtajner. – М.: Y`zdatel`sky`j Dom Shalвы Amonashvy`ly`, 2007. – 224 s. (Antology`ya gumannoj pedagogy`ky`).

Анна Лякишева, Ангелина Баховская. ГУМАНИЗАЦИЯ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ. В статье отражаются вопросы гуманизации учебно-воспитательного процесса в начальной школе. Акцентировано внимание на основных современных концепциях гуманного воспитания подрастающего поколения. Раскрыты приемы для работы с детьми с позиции выстраивания гуманного подхода к организации учебно-воспитательного процесса в начальной школе.

Ключевые слова: гуманизм, гуманность, гуманизация, гуманизация образования, «гуманная педагогика», общение.

Anna Liakisheva, Anhelina Bakhovska. HUMANIZING OF EDUCATIONAL-EDUCATOR PROCESS IN INITIAL CLASSES. In the article questions are illuminated in relation to humanizing of educational-educator process at initial school. Attention is accented on basic modern conceptions of humane education of rising generation. Receptions are exposed for work with children from position of lining up the humane going near organization of educational-educator process at initial school.

Keywords: humanism, humanity, humanizing, humanizing of education, "humane pedagogics", communication.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2017 р.

УДК 378.011.31:17.023.36

Анастасія Ольхова

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ВИМІРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті розглядаються аспекти професійної культури майбутнього педагога. Зроблено акцент на багатоаспектності означеного феномена. Детально розглянуто суть морально-правової культури як невід'ємної складової професіоналізму вчителя. Зокрема, виділено структурні компоненти, подано їх детальну характеристику. Автором підкреслюється, що процес формування морально-правової культури вчителя є важливим у цілісній системі підготовки вчителя, з конкретними етапами та специфікою. Зроблено узагальнення, що ефективність формування досліджуваної якості майбутнього педагога залежить від взаємодії чинників та механізмів впливу на означений процес.

Ключові слова: професіоналізм педагога, морально-правова культура, професійна культура, професійна підготовка, моральні цінності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Демократизація державної діяльності та суспільного життя України потребує переорієнтації підготовки освітніх кадрів згідно з сучасними тенденціями розвитку країни. Визріла потреба суспільства у педагогові нового типу, з високим рівнем професіоналізму, компетентного, з гуманістичною спрямованістю, здатного забезпечити суб'єкт-суб'єктну взаємодію на паритетних морально-правових засадах. Система вищої освіти має підготувати випускника, адаптованого до складних та мінливих умов життя, сформувати ціннісні орієнтири та практичні вміння, які дозволяють йому реалізувати поліфункціональну діяльність.

Складні й суперечливі умови соціально-економічного характеру актуалізують обраний аспект дослідження. Учитель, перш ніж навчити учнів, безумовно повинен бути морально витриманим, стійким, компетентним у правових питаннях, тобто володіти морально-правовою культурою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові напрацювання, присвячені проблемам аксіологічного, акмеологічного, компетентнісного підходу до підготовки вчителя торкається проблеми етичної компетентності, правової підготовки майбутнього вчителя.

У цьому аспекті цікавими є роботи Р. Арцишевського, Н. Бібік, О. Бондаревської, С. Вітвицької, О. Дубасенюк, М. Євтуха, В. Крижка, С. Пальчевського, Р. Пріми, Л. Хоружної. Однак зазначимо, що названі автори лише дотично торкаються питання морально-правової